

Uvod

1. Svrha Knjige

Cilj ove knjige je pružiti podršku nastavnicima i odgojno-obrazovnim radnicima u obrazovanju za demokratiju i ljudska prava – edukatorima nastavnika, direktorima, inspektorima, autorima i urednicima udžbenika. Usmjeren je na ključna pitanja o obrazovanju za demokratiju i ljudska prava, uključujući sljedeća:

- Koje su sposobnosti potrebne građanima kako bi učestvovali u svojim zajednicama?
- Koji su ciljevi obrazovanja za demokratiju i ljudska prava?
- Koja su osnovna načela obrazovanja za demokratiju i ljudska prava?
- Šta znače ključni koncepti koji čine jezgru ovog izdanja obrazovanja za demokratiju i ljudska prava?
- Na koji je način koncept konstruktivističkog pristupa učenju povezan s obrazovanjem za demokratiju i ljudska prava?
- Zašto obrazovanje za demokratiju i ljudska prava ističe važnost učestvovanja cijele škole?
- Kako nastavnici mogu pripremiti, podržati i procijeniti procese učenja svojih učenika u obrazovanju za demokratiju i ljudska prava?

Knjiga predstavlja popratne materijale i nastavna pomagala koja pokrivaju navedena pitanja. Budući da ova knjiga nije rasprava na temu obrazovanja za demokratiju i ljudska prava, ona dopušta korisniku da selektivno čita i primjenjuje poglavlja i materijale.

Ova knjiga se razlikuje od ostalih pet u ovom izdanju obrazovanja za demokratiju i ljudska prava. Knjige II-IV obuhvataju opise modela malih projekata i nastavnih jedinki, oblikovanih uglavnom u četiri lekcije. Niz od devet ključnih koncepata čini okosnicu za spiralni nastavni plan i program od osnovnog do nižeg i višeg srednjoškolskog nivoa. Knjiga V donosi opise modela devet kratkih projekata na temu dječijih prava od vrtića do nižeg srednjoškolskog nivoa. Knjiga VI sadrži niz modela za interaktivno i iskustveno učenje.

Prvi dio ove knjige, s druge strane, rezimira osnovna načela obrazovanja za demokratiju i ljudska prava u mjeri u kojoj su korisna i smislena za odgojno-obrazovne stručnjake. Drugi dio iznosi smjernice i nastavna učila u osmišljavanju, podršci i procjenjivanju procesa konstruktivističkog učenja kod učenika. Treći dio predstavlja set učila za nastavnike i učenike u obrazovanju za demokratiju i ljudska prava. Korisnik će uvidjeti da navedene smjernice i učila nude podršku ne samo u sklopu obrazovanja za demokratiju i ljudska prava, već i u kvalitetnom održavanju nastave općenito.

2. Kratak prikaz obrazovanja za demokratiju i ljudska prava

Kao što ukazuje i sam naslov ove knjige, *Obrazovanjem do demokratije*, cilj obrazovanja za demokratiju i ljudska prava je osposobiti i podstaći učenike u njihovoj ulozi mladih građana da se aktivno uključe u društveni i politički život svojih zajednica. Kako bi participirali u demokratski uređenom društvu, učenici moraju razviti široki raspon sposobnosti uključujući znanje i razumijevanje, tehničke i metodičke vještine, te vrijednosti i stavove poput tolerancije i odgovornosti. „Odgoy i obrazovanje za demokratsko građanstvo (EDC²) i odgoy i obrazovanje za ljudska prava (HRE³) međusobno su usko povezani i međusobno se podržavaju. Razlikuju se više u usmjerenju i djelokrugu nego u ciljevima i praksi. Odgoy i obrazovanje za demokratsko građanstvo odnosi se ponajprije na demokratska prava i odgovornosti te na aktivno učestvovanje u odnosu na građanske, političke, socijalne, ekonomske, pravne i kulturne sfere društva, dok se obrazovanje za ljudska prava bavi širim spektrom ljudskih prava i osnovnih sloboda u svakom području ljudskog života.”⁴ EDC se stoga fokusira na ulogu mladih građana u zajednici, dok HRE posmatra pojedinca i njegov ili njen identitet, želje i potrebe, slobode i odgovornosti „kroz prizmu ljudskih prava”.

² Education for Democratic Citizenship

³ Human Rights Education

⁴ Povelja Vijeća Europe o Odgoju i obrazovanju za demokratsko građanstvo i odgoju i obrazovanju za ljudska prava usvojena u sklopu Preporuke CM/Rec (2010.) 7 Odbora ministara (www.coe.int/edc)

Obrazovanje za demokratiju i ljudska prava promoviraju aktivnu ulogu učenika kao mladih građana, naglašavajući da oni moraju poznavati i razumjeti svoja ljudska prava, no istovremeno ih i uvažavati, te kroz trening u učionicama i praktično iskustvo u školskom životu razviti sigurnost da ih i primjenjuju. U tom pogledu obrazovanje za demokratiju i ljudska prava čini velik korak naprijed uporedivo li ga s tradicionalnijim konceptom civilnog ili obrazovanja za demokratiju i ljudska prava utemeljenog isključivo na prijenosu odgojno-obrazovnih sadržaja. Obrazovanje za demokratiju i ljudska prava učenike posmatra kao stručnjake, uvažavajući njihove interese i iskustva u svakodnevnom životu.

Obrazovanje za demokratiju i ljudska prava usvaja holistički pristup nastavi i učenju. Podučavanje u sklopu obrazovanja za demokratiju i ljudska prava može se sažeti u tri načela:

- učenje „o” demokratiji i ljudskim pravima;
- učenje „za” demokratiju i ljudska prava;
- učenje „kroz” demokratiju i ljudska prava.

2.1 Učenje „o” demokratiji i ljudskim pravima

Učenici moraju u potpunosti razumjeti što demokratija znači, koja su njihova ljudska prava, u kojim su dokumentima ona navedena te kako ih se može zaštititi i provoditi. Kao aktivni mladi građani moraju znati na koji način ustav njihove države funkcionira kao politički sistem.

2.2 Učenje „za” demokratiju i ljudska prava

Mladi građani trebaju naučiti kako učestvovati u svojim zajednicama te na koji način mogu primijeniti svoja ljudska prava: „Neophodno je sticanje znanja i preispitivanje istih o demokratskim vrijednostima i praksama kako bi se suočilo s kritičkim izazovima svake generacije. Kako bi postali stalni i aktivni članovi društva, građanima treba pružiti priliku da sarađuju u interesu općeg dobra; uvažavaju sve glasove, čak i one oprečne; učestvuju u formalnom političkom procesu; te njeguju navike i vrijednosti demokratije i ljudskih prava u svakodnevnom životu i aktivnostima. Na taj način građani će se početi osjećati korisnim i priznatim članovima svojih zajednica, sposobnim da participiraju i ostave trag u društvu.”⁵

2.3 Učenje „kroz” demokratiju i ljudska prava

Učenicima je potrebna podsticajna okolina za učenje. Neophodne su im nastavne metode i načini učenja koji im dozvoljavaju ostvarivanje ljudskih prava, kao što su sloboda mišljenja i izražavanja. Važno im je omogućiti da učestvuju u upravljanju školama te na taj način ostvaruju svoja ljudska prava i svoje odgovornosti. Očekuju od svojih nastavnika da im predstavljaju uzor za uzajamno poštovanje, toleranciju i mirno rješavanje sukoba. U svim tim aspektima demokratija i ljudska prava služe kao pedagoška smjernica, i za obrazovanje za demokratiju i ljudska prava kao predmet školskog plana i programa i za školu kao mikro-društvo.

Obrazovanje za demokratiju i ljudska prava predstavlja izazov za učenike, za nastavnike i za škole. Ova knjiga nudi nastavnicima i odgojno-obrazovnim radnicima savjete i podršku u suočavanju s tim izazovom.

⁵ Hartley M. i Huddleston T. (2009.), Škola-zajednica-univerzitet partnerstva za održivu demokratiju: Odgoj i obrazovanje za demokratsko građanstvo u Evropi i SAD-u. GOO paket, Priručnik 5, Vijeće Evrope, Strasbourg, str.8 (www.coe.int/ede).